

EKONOMSKI FAKULTET – Podgorica

Lekcija 6

Klasifikacija bilansnih pozicija
Procjenjivanje bilansnih pozicija

Formiranje bilansa stanja Klasifikacija i poredak bilansanih pozicija u bilansu stanja

Klasifikacija pozicije aktive predstavlja razvrstavanje, a potom grupisanje sredstava po određenom kriterijumu, odnosno principu i njihovo iskazivanje u bilansu stanja.

Formiranje bilansa stanja Klasifikacija i poredak bilansanih pozicija u bilansu stanja

- funkcionalnost
- rok vezanosti**
- pojavni oblik sredstava
- stepen likvidnosti**
- pravno-ekonomski odnos sa dužnikom
- lokacija dužnika

Formiranje bilansa stanja

Klasifikacija i poredak bilansanih pozicija u bilansu stanja

☐ funkcionalnost

Po kriterijumu funkcionalnosti sredstva se grupišu prema funkciji koju imaju u procesu reprodukcije, a to su:

- **operativna sredstva (aktiva),**
- **investiciona sredstva (aktiva) i**
- **neposlovna sredstva (aktiva).**

Operativnu aktivu čine **osnovna i obrtna sredstva.**

Investicionu aktivu predstavljaju **dugoročna finansijska ulaganja (potraživanja).**

Neposlovnu aktivu čine sva **suvišna (nepotrebna) osnovna i obrtna sredstva** za obavljanje privredne aktivnosti preduzeća u svojoj branši (stanovi i stambene kuće koje je preduzeće pribavilo za svoje radnike, radnički restorani, odmarališta i drugi objekti za rekreaciju i odmor radnika.)

Formiranje bilansa stanja

Klasifikacija i poredak bilansanih pozicija u bilansu stanja

rok vezanosti

Po ovom kriterijumu sredstva se razvrstavaju u tri grupe:

- dugoročno vezana sredstva,
- kratkoročno vezana sredstva i
- likvidna sredstva.

Formiranje bilansa stanja Klasifikacija i poredak bilansanih pozicija u bilansu stanja

pojavnii oblik sredstava

Po ovom kriterijumu sva sredstva se grupišu u tri grupe:

- realna sredstva,
- monetarna sredstva i
- izgubljena sredstva.

Realna sredstva (realiteti) obuhvataju osnovna sredstva i sve vrste zaliha.

Monetarna sredstva (monetarna aktiva) obuhvataju sva potraživanja, hartije od vrijednosti i gotovinu.

Izgubljena sredstva su, u stvari, gubitak iskazan u aktivi.

Formiranje bilansa stanja

Klasifikacija i poredak bilansanih pozicija u bilansu stanja

stepen likvidnosti

Po ovom kriterijumu sredstva se grupišu prema rokovima transformacije sredstava u novčani oblik, pri čemu se konvencionalno utvrđuje nekoliko različitih rokova unovčenja sredstava i istovremeno predstavljaju stepen njihove likvidnosti.

Likvidnost imovine zavisi:

- vremena potrebnog da se imovina konvertuje u likvidna sredstva
- broje faza
- stepena rizika da će se imovina konvertovati u novac

Formiranje bilansa stanja Klasifikacija i poredak bilansanih pozicija u bilansu stanja

pravno-ekonomski odnos sa dužnikom

Ako je preduzeće povezano s drugim preduzećima na dug, po pravilu, neodređen rok u smislu zajedničke proizvodnje ili zajedničke prodaje ili, pak, finansiranja, sva potraživanja, bilo da su dugoročna ili kratkoročna, grupišu se i iskazuju na posebnoj poziciji – potraživanja od povezanih preduzeća, s ciljem da se omogući sačinjavanje konsolidovanog bilansa stanja povezanih preduzeća.

Formiranje bilansa stanja

Klasifikacija i poredak bilansanih pozicija u bilansu stanja

lokacija dužnika

Po ovom kriterijumu sva potraživanja se razvrstavaju u dve grupe:

- potraživanja od domaćih dužnika i
- potraživanja od inostranih dužnika

Klasifikacija pozicija pasive

- vlasništvo**
- ročnost**
- osnov nastanka izvora finansiranja
- pravno-ekonomski odnos sa povjeriocem
- lokacija povjerioca

Klasifikacija pozicija pasive

vlasništvo

Po kriterijumu vlasništva izvori finansiranja se dele u dve grupe:

- sopstveni i
- tuđi (pozajmljeni).

Klasifikacija pozicija pasive

ročnost

Po ovom kriterijumu izvori finansiranja se klasificiraju u tri grupe:

- trajni,
- dugoročni i
- kratkoročni.

Klasifikacija pozicija pasive

osnov nastanka izvora finansiranja

Po kriterijumu osnova nastanka izvora finansiranja u okviru sopstvenih izvora finansiranja izvori se klasificiraju na:

- početni kapital,
- kapital iz finansijskog rezultata i
- kapital po osnovu revalorizacije.

U okviru pozajmljenih (tuđih) izvora finansiranja klasifikacija se vrši prema pravnom osnovu nastanka obaveze – finansijski zajmovi, robni zajmovi, emisija obveznica, obaveze po osnovu nabavke robe (dobavljači), obaveze po avansima kupaca, obaveze po platama, obaveze po porezima, obaveze po doprinosima, obaveze po carinama i drugim dažbinama i sl.

Klasifikacija pozicija pasive

pravno - ekonomski odnos sa povjeriocem

Ako je preduzeće povezano sa drugim preduzećima po osnovu zajedničke proizvodnje ili prodaje ili, pak finansiranja, obaveze prema tim preduzećima iskazuju se na posebnoj poziciji pasive – obaveze prema povezanim preduzećima, s ciljem da se može vršiti konsolidacija njihovih bilansa stanja.

Klasifikacija pozicija pasive

Lokacija poverioca

- obaveze prema domaćim poveriocima i
- obaveze prema inostranim poveriocima

Finansijski izvještaji

Potpuni set finansijskih izvještaja obuhvata:

- a) **Izvještaj o finansijskoj poziciji na kraju perioda**
- b) **Izvještaj o ukupnom rezultatu za period**
- c) **Izvještaj o promjenama na kapitalu za period**
- d) **Izvještaj o tokovima gotovine za period**
- e) **Napomene, koje čine kratak pregled značajnih računovodstvenih politika i druga objašnjenja;**
- f) **Izvještaj o finansijskoj poziciji na početku najranijeg uporednog perioda kada entitet primjenjuje računovodstvenu politiku retrospektivnon ili vrši retrospektivno popravljjanje stavki u finansijskim izvještajima, ili kada se reklasifikuju stavke u finansijskim izvještajima.**

Finansijski izvještaji

MRS 1 ne propisuje redosled ni oblik u kom treba da budu prezentovane pozicije.

Paragraf 54 jednostavno daje listu stavki koje se dovoljno razlikuju po svojoj prirodi ili funkciji, da im je potrebno zasebno prikazivanje u izvještaju o finansijskoj poziciji. Pored toga:

- linijske stavke se uključuju kada su veličina, priroda ili funkcija stavke ili grupe sličnih stavki takvi da je njihova zasebna prezentacija relevantna za razumevanje finansijske pozicije entiteta; i
- korišćeni opisi i redosled stavki ili grupa sličnih stavki se mogu izmijeniti u skladu sa prirodom entiteta i njegovim transakcijama, s ciljem pružanja informacija relevantnih za razumevanje finansijske pozicije entiteta.

Kao minimum, u bilansu stanja treba iskazati iznose o sledećem:

- **nekretninama, postrojenjima i opremi**
- **investicionim nekretninama**
- **nematerijalnoj imovini**
- **finansijska sredstva koja imaju dugoročno obeležje**
- **finansijske plasmane koji se vrednuju metodom udela**
- **biološka sredstva**
- **zalihe**
- **potraživanja od kupaca i druga potraživanja**
- **gotovinu i gotovinske ekvivalente**
- **imovinu koja se drži radi prodaje**
- **obaveze prema dobavljačima i ostale obaveze**
- **rezervisanja**
- **finansijske obaveze**
- **tekuće poreske obaveze i tekuća poreska sredstva**
- **odložene poreske obaveze i odložena poreska sredstva**
- **obaveze uključene u grupu za otuđenje**
- **učešća bez prava kontrole iskazana u okviru kapitala i**
- **emitovani kapital i rezerve koji se mogu pripisati vlasnicima matičnog preduzeća**

Finansijski izvještaji

Entitet prezentuje **obrtnu** i **stalnu** imovinu, kao i **kratkoročne** i **dugoročne** obaveze, kao zasebne pozicije u izvještaju o finansijskoj poziciji, u skladu sa paragrafima 66–76, **osim kada prezentacija na osnovu likvidnosti pruža informacije koje su pouzdanije i relevantnije.**

(Kada se primenjuje ovaj izuzetak, sva imovina i obaveza se prezentuju prema svojoj likvidnosti.)

Formiranje bilansa stanja

Klasifikacija i poredak bilansanih pozicija u bilansu stanja

Neka imovina se klasifikuje kao obrtna imovina ako ispunjava sledeće kriterijume (MRS 1 Prezentacija FI, paragraf 66)

- Ako se očekuje da će biti realizovana, ili se drži za trgovanje ili potrošnju, u toku uobičajenog poslovnog ciklusa
- Ako se drži prvenstveno za trgovanje
- Ako se očekuje da će biti realizovana u roku od 12 meseci posle izvještajnog perioda, ili
- ako se radi o gotovini ili o ekvivalentima gotovine (definisano u MRS 7); osim kada je ograničena njego razmjena ili korišćenje za izmirenje obaveze tokom najmanje 12 meseci posle izvještajnog perioda.

Formiranje bilansa stanja Klasifikacija i poredak bilansanih pozicija u bilansu stanja

Sva ostala imovina se klasifikuje kao stalna imovina.

Termin **“stalna imovina”** obuhvata: materijalna, nematerijalna i finansijska sredstva dugoročne prirode.

Formiranje bilansa stanja Klasifikacija i poredak bilansanih pozicija u bilansu stanja

Poslovni ciklus je vremenski period od sticanja imovine do njene realizacije u gotovinu ili gotovinski entitet.

Kada se uobičajeni poslovni ciklus entiteta ne može jasno utvrditi, pretpostavlja se da traje dvanaest meseci.

Procjenjivanje bilansnih pozicija

Procjenjivanje bilansnih pozicija
predstavlja utvrđivanje njihove
vrijednosti.

Za procjenjivanje nije samo bitan izbor osnova za procjenjivanje

❑ nabavna, dnevna cijena, fer ili likvidaciona cijena

već i način otpisivanja, obračuna utroška materijala i utvrđivanja cijene koštanja.

Procjenjivanje bilansnih pozicija

- **Nabavna cijena kao osnov procjenjivanja**
- **Dnevna cijena kao osnov za procjenjivanje**
 - dnevna cijena na dan bilansiranja
 - dnevna cijena na dan ponovne nabavke
 - dnevna cijena na dan prodaje
- **Likvidaciona cijena**
- **Fer vrijednost (fer cijena)**

Nabavna cijena

Nabavna cijena predstavlja sve ono što je prethodno izdato za nabavku realnih dobara, kupovinu hartija od vrijednosti ili kupovinu deviza.

Po strukturi nabavna cijena sadrži fakturisanu vrednost i sve direktne izdatke povezane sa konkretnom pojedinačnom nabavkom (transportni troškovi, carine, takse i druge dažbine).

Struktura nabavne cijene jedino je sporna kod materijala i trgovačke robe.

(Saglasno načelu uzročnosti, nabavna cijena materijala i trgovačke robe trebalo bi da obuhvati pored navedenih i interne transportne troškove, troškove lagerovanja i troškove nabavne funkcije.)

- u praksi ovi troškovi tretiraju kao troškovi proizvodnje što znači da se ne uključuju u nabavnu cijenu

Dnevna cijena

U računovodstvenoj literaturi dnevna cijena se različito shvata, najčešće se javljaju tri shvatanja pojma dnevne cijene:

1. dnevna cijena je vladajuća tržišna cijena na dan bilansiranja;
2. dnevna cijena je vladajuća nabavna cijena na dan ponovne nabavke materijala i osnovnih sredstava, koja se vrši radi zamene utrošenog materijala i dotrajalih osnovnih sredstava (u literaturi ova cijena je poznata pod nazivom ponovna nabavna cijena) i
3. dnevna cijena je vladajuća tržišna cijena na dan prodaje.

Likvidaciona cijena

Likvidaciona cijena je tržišna cijena imovinskih djelova ili čitavog preduzeća koje se likvidira.

Pojedinačne likvidacione cijene realnih dobara su, po pravilu, niže od vladajućih tržišnih cijena istih dobara iz prostog razloga što potencijalni kupci znaju da je preduzeće u likvidaciji i da je prisiljeno da proda imovinu te će iz tog razloga prihvatiti i nižu cijenu.

Fer vrijednost kao osnov procjenjivanja

Fer vrijednost nekog resursa ili obaveze predstavlja iznos novca za koji bi se oni razmijenili između dobro informisanih strana, koje su voljne da izvrše razmjenu.

Procjenjivanje fer vrijednosti zahtijeva sprovođenje odgovarajućih postupaka i procedura kao i iskazivanje efekata procjene.

Procjena fer vrijednosti nekretnina i opreme se vrši pojedinačno, ali ne samo za jedno sredstvo nego najmanje za grupu.

Efekat procjene se iskazuje kao revalorizaciona rezerva u okviru kapitala ili kao obezvređenje (ostali rashodi perioda).

Kod obrtnih sredstava razlika utvrđena procjenom fer vrijednosti se iskazuje kao prihod ili rashod po osnovu procjene.

Klasa 0 obuhvata račune u čiji su sadržaj u bilansu stanja uključene početne pozicije odgovarajućeg dijela aktive razvrstane po kriterijumu rastuće likvidnosti. U ovoj klasi evidentira se **neuplaćeni upisani kapital i stalna sredstva**, koja obuhvataju sredstva:

- koja imaju upotrební vijek duži od godinu dana
- čija cijena koštanja, odnosno nabavna vrijednost može da bude pouzdano utvrđena.

Sadržaj klase 0 raspoređen je u sledeće četiri grupe:

- **00 – Neuplaćeni upisani kapital**
- **01 – Nematerijalna ulaganja**
- **02 – Nekretnine, postrojenja, oprema i biološka sredstva**
- **03 – Dugoročni finansijski plasmani**
- **04 – Stalna sredstva namijenjena prodaji**

NEUPLAĆENI UPISANI KAPITAL

Neuplaćeni upisani kapital predstavlja iznos upisanih, a neuplaćenih akcija ili udjela.

Osnovu za evidenciju neuplaćenog upisanog kapitala u okviru klase nula predstavlja Direktiva EU 2013/34 Evropskog parlamenta i vijeća od 26. juna 2013. (zamijenila IV Direktivu)

Upisani a neuplaćeni kapital **se procenjuje po nominalnoj vrednosti.**

Sadrži sledeće račune:

000 – neuplaćene upisane akcije

001 – neuplaćeni upisani udjeli

Primjer 1.

1. Na javni poziv akcionarskog društva za upis nove emisije akcija običnih akcija, 20 akcionara upisalo je po 1.000 akcija, po nominalnoj vrijednosti 2.000 €, što iznosi 2.000.000 €.
2. Po izvodu poslovnog računa uplaćen je iznos od 800.000 € na ime upisanih običnih akcija

r. br	D	P	Opis	D	P
1.	000		Neplaćene upisane akcije	2.000.000	
		310	Neplaćene upisane akcije		2.000.000

Za upisane akcije

r. br	D	P	Opis	D	P
2.	241		Tekući (poslovni) račun	800.000	
		000	Neplaćene upisane akcije		800.000
	310		Neplaćene upisane akcije	800.000	
		300	Akcijski kapital		800.000

Za uplaćene akcije

Procenjivanje bilansnih pozicija

NEMATERIJALNA ULAGANJA - IMOVINA je nenovčana imovina bez fizičke forme.

Definicija po MRS 38 Nematerijalna ulaganja glasi: **Nematerijalna imovina je nemonetarno sredstvo bez fizičke suštine (supstance), koja se može indetifikovati, a sredstvo je resurs koji entitet kontroliše kao rezultat prošlih događaja i od koga se očekuje priliv budućih ekonomskih koristi u entitetu.**

Procjenjivanje bilansnih pozicija

NEMATERIJALNA IMOVINA

Nematerijalna ulaganja predstavljaju **nemonetarnu imovinu bez materijalnog obilježja**, od koje poslovni subjekat u **budućnosti očekuje koristi (u periodu dužem od 1 godine)**, bilo u oblasti proizvodnje, isporuke dobara ili usluga, pri izdavanju u zakup drugima ili pri korišćenju za administrativne svrhe.

Ova vrsta imovine obično nije u materijalnom obliku, mada u nekim slučajevima **može imati materijalni oblik**, na primjer, licenca može imati oblik ugovora, računarski program može biti materijalizovan na hard disku i slično, pri čemu sama ta činjenica ne opredjeljuje ovu vrstu imovine u materijalnu imovinu.

Procenjivanje bilansnih pozicija

NEMATERIJALNA IMOVINA

Prema MRS 38, nematerijalnu imovinu čine: naučno i tehničko znanje, projektovanje i implementacija novih procesa ili sistema, licence, intelektualna svojina, tržišna znanja (specifikacije kupaca) i trgovačke marke (uključujući zaštitne znakove i izdavačke naslove).

Pojavni oblici nematerijalne imovine su: **kompjuterski softver; patenti; koncesije; licence; autorska prava; razne dozvole za obavljanje aktivnosti (ribarenje i slično); uvozne kvote; franšize; odnosi prema kupcima, odnosno dobavljačima; lojalnost kupaca; učešća na tržištu i marketinška prava – zaštitni znakovi; goodwill i avansi za nematerijalnu imovinu.**

Procjenjivanje bilansnih pozicija

Da bi se određena imovina smatrala nematerijalnom potrebno je da budu ispunjeni sledeći uslovi:

- ❑ **da postoji mogućnost njenog identifikovanja i pouzdanog odmjeravanja troškova pribavljanja:** *mogućnost njenog izdvajanja, mogućnost davanja u zakup, zatim mogućnost prodaje, razmjene ili distribuiranja budućih ekonomskih koristi koje se toj imovini mogu pripisati;*
- ❑ **kontrola nad nematerijalnom imovinom:** *pribavljanje budućih ekonomskih koristi koje se zasnivaju na njenoj upotrebi i mogućnost ograničavanja pristupa drugima za korišćenje tih koristi. To podrazumijeva i zakonska prava ostvarljiva sudskim putem. Tržišno ili tehničko znanje se štiti autorskim pravima i ograničenjima u trgovinskim ugovorima;*
- ❑ **buduće ekonomske koristi koje potiču od nematerijalnog sredstva mogu da budu uključene u prihod od prodaje proizvoda ili usluga, da predstavljaju uštede u troškovima ili druge ekonomske koristi.**

Prema odredbama člana 5 Pravilnika o kontnom okviru i sadržini računa u kontnom okviru za privredna društva i druga pravna lica, nematerijalna ulaganja obuhvataju sledeće račune:

- 010 – Ulaganja u razvoj**
- 011 – Koncesije, patenti, licence i slična prava**
- 012 – Goodwill**
- 014 – Ostala nematerijalna ulaganja**
- 015 – Nematerijalna ulaganja u pripremi**
- 016 – Avansi za nematerijalna ulaganja**

s tim da se na posebnom računu, odnosno računima otvorenim u okviru odgovarajućeg računa nematerijalnih ulaganja, iskazuje se ispravka vrijednosti po osnovu obračunate amortizacije i eventualnog obezvrijeđenja.

Računovodstveni tretman nematerijalnih ulaganja definisan je Međunarodnim računovodstvenim standardom:

38 – **Nematerijalna imovina**, kao i

*Međunarodnim računovodstvenim standardom finansijskog izvještavanja 3 – **Poslovne kombinacije**, kojim se računovodstveno definiše goodwill, kao oblik nematerijalne imovine.*

Nematerijalna ulaganja se priznaju i vrednuju u skladu sa **MRS 38**, **MRS 36 (Umanjenje vrijednosti sredstava)**, **MSFI 3 (Poslovne kombinacije)**, **MSFI 6 (Istraživanje i procjena mineralnih resursa)**, **MRS 17 (Lizing)** i drugim relevantnim standardima. (treba respektovati i **MSFI 13 Odmjeravanje fer vrijednosti**)

Procenjivanje bilansnih pozicija

Namaterijalna imovina se saglasno MRS može sistematizovati prema:

- načinu sticanja**
- prepoznatljivosti**
- mogućnosti razmjene**
- očekivanom periodu korišćenja**

Procjenjivanje bilansnih pozicija

Način sticanja

a) nematerijalna imovina koja se pribavlja od drugih (patenti, licence koncesije, franšize i ostala nematerijalna ulaganja)

- - nematerijalna imovina koja se odvojeno stiče (MRS 38, paragraf 25-32),
- - nematerijalna imovina koja se stiče putem poslovnih kombinacija (MRS 38, paragraf 33-44),
- - nematerijalna imovina koja se stiče putem državnih davanja (MRS 38, paragraf 44),
- - nematerijalna imovina koja se stiče putem razmjene, (MRS 38, paragraf 45-47)

b) nematerijalna imovina koja se pribavlja internim putem.

Procenjivanje bilansnih pozicija

Prepoznatljivost

1. **Odvojiva (koja se može posmatrati odvojeno od subjekta – sva NI osim goodwill)**
2. **Neodvojiva**

Nematerijalna imovina je odvojiva ako se može dati u zakup, prodati, razmijeniti ili kada se mogu distribuirati buduće koristi od korišćenja te imovine.

Procjenjivanje bilansnih pozicija

Razmjenjivost

1. Unovčiva
2. Neunovčiva

Unovčiva imovina je ona koja se može sticati ili prodavati nezavisno od poslovnog subjekta, dok je neunovčiva ona koja se ne može sticati ili prodavati nezavisno od poslovnog subjekta.

Procjenjivanje bilansnih pozicija

Period u kom se očekuje korist

1. Imovina sa definisanim periodom korišćenja
2. Bez definisanog perioda korišćenja